

## Mordet på Kirstine Kollekolle

Tre dage efter at manuskriptet til Kyndby-bogen var afleveret til tryk, sad Susanne og søgte på hjemmesiden Mediestream for at se, om der var kommet flere spændende avisclip, der kunne bruges i foreningens bogproduktion.

Pludselig dukkede et avisclip op fra 21. august 1863 i en avis med det meget lange navn: "Aalborg Stiftstidende og Adresse-Avis med Brevposten, ifølge Kongelig allernaadigst Bevilling".

I avisclippet stod ganske kort:

*"Karen Nielsdatter, som dræbte Kirstine Kollekolle af Kyndby Fattighus, er af Overretten, ligesom ved Horns Herred i Sjælland, dømt til at miste sin Hals og hendes Hoved at sættes paa en Stage"*

TAK SKÆBNE – var den første reaktion, og den næste: Hvorfor har ingen af de ældre Kyndbyborgere fortalt om det??? Typisk vil et drab i et lille landsbysamfund være så alvorlig en hændelse, at den bliver genfortalt fra mund til mund i generationer. Men ingen har nævnt det med et eneste ord.

En søgning på internettet afslørede, at vi heldigvis ikke var de første, der interesserede sig for sagen, for den nu afdøde historiker Uffe Mühldorff fra Frederikssund havde i 1999 omtalt sagen i Frederikssund Historiske Forenings medlemsblad. I løbet af et par dage lykkedes det at finde bladet via Peter Thinghøj i Frederikssund.

Uffe Mühldorffs vigtigste kilde var Isefjordsposten, som fra 1861 bragte historier om stort og småt i Frederikssund og Horns Herred.

Vi har jo desværre ikke mulighed for at få oplyst, om Uffe Mühldorff har brugt andre kilder end Isefjordsposten, men her er historien, som blev indledt den 11. april 1863 i Isefjordsposten:

**"Drab.** En Brødkone, som er Fattiglem i Kyndby i Horns Herred, begav sig iforgaars Morges paa Veien her til Byen for at købe Brød, da hun paa Kyndby Mark blev overfaldet af et andet Fattiglem, ogsaa en Brødkone, og med en Øxe bibragt flere stærke Slag i Ansigtet.

Den Angrebne forsøgte derefter at undvige, og man kan paa Grøftkantene se hendes blodige Spor, men hendes Angriberinde indhentede hende igjen og bibragte hende med den skarpe Øxe saamange Slag, at Døden indtraadte.

*Morderen er arresteret og har bekjendt sin forbrydelse; hun røber imidlertid ingen Anger, men er tvertimod særdeles veltilfreds over at have udført denne skrækkelige Gjerning".*

Morderen kom for retten i Frederikssund, hvor byfoged og birkedommer Brix dømte hende til halshugning, samt at hovedet skulle sættes på en stage.

Mordersken var på ingen måde tilfreds med dommen og appellerede til Landsretten. Først da dommen blev fældet der, blev sagen igen omtalt i Isefjordsposten. Den 29. august 1863 kunne følgende læses:

**"Mord.** Under en af Overretten den 18. d.M. paakjendt, fra Horns Herreds Extraret indanket Sag, var Arrestantinden Karen Nielsdatter sat under Tiltale for Mord. De nærmere Opstændigheder vare følgende:

*Arrestantinden, der havde ophold i Kyndby Fattighus, hvor hun deelte Værelse med Kirstine Kollekolle, levede for det meste i Strid og Kiv med denne, og det udartede sig ofte til Slagsmaal mellem dem. Der opstod saaledes ogsaa et Skjænderi Onsdagen den 8de April om Morgen, under hvilket Kirstine, som Arrestantinden formeente uden Anledning fra hendes Side, slog hende med en Nøgle paa Armen og i Hovedet, saa dette blødt.*

*I Løbet af Dagen opstod nu den Tanke hos Arrestantinden, at hun vilde gjengjælde Kirstine denne Medfart, og hun bestemte sig til at gjøre det den næste Dag, naar Kirstine som hun plejede, vilde gaa til Frederikssund, men hun vilde dog ikke om Onsdagen nærmere have overlagt eller overtænkt, hvordan hun vilde bære sig ad dermed. Der forefaldt ikke nogen Uenighed mellem dem den øvrige Deel af Dagen.*

*Da Arrestantinden den næste Dags Morgen omtrent Kl. 6 saae Kirstine lave sig til at gaa til Frederikssund, bestemte hun sig til at passe hende op paa Veien og, som hun under Sagen udtrykte sig, give hende nogle gode Lussinger, hvorfor hun stod op og ligeledes gjorde sig til at gaae. Da Arrestantinden ikke mente, at hun kunde faae Magt over Kirstine, naar hun ikke havde noget hos sig, hvormed hun kunde slaae, medtog hun sin Øxe, hvori der intet Skaft var, og begav sig omtrent et Quardeer tidligere end Kirstine paa Veien med det Forsæt at slaae hende med Øxen, men hun nægtede, at det dengang var hendes Hensigt at slaae hende ihjel med den.*

*Da Arrestantinden var kommen et Stykke henad Stien, der fører over en Mark ved Kyndby, blev hun indhentet af Kirstine, og saasart denne var lige bag ved Arrestantinden, vendte Sidstnævnte sig hurtigt om og tildeelte hende med Øxen, som Arrestantinden med sin høire Haand havde grebet om dens skarpe Ende, et Slag i Ansigtet og Hovedet, hvor hun kunde træffe”.*

Slagene var ikke umiddelbart dræbende, og i avisens spalter følger en længere beskrivelse af de to kvinders kamp på marken. Vi skåner for de blodige detaljer, men kampen endte med, at Kirstine Kollekolle blev liggende livløs, og Karen Nielsdatter gik tilbage til fattighuset i Kyndby og fortsatte, som om intet var hændt.

Kongelig Privilegeret Aarhus Stifts-Tidende fortæller den 23. august 1863, at Karen Nielsdatter ikke var særligt påvirket af drabet:

*”Da Mordet var udført, havde Karen vasket Øxen reen uden for Byen i en Grøft, hvorefter hun i sit Hjem lavede sig Kaffe og dermed tracterede end- og den Myrdedes Datter”.*

Op ad formiddagen blev Kirstine fundet død på marken, og inden aften var Karen anholdt. I det første forhør tilstod hun straks. Selvom Karen fastholdt, at det ikke var hendes hensigt at dræbe Kirstine, da hun om morgenen gik hjemmefra, så ændrede hun senere forklaring, at hun ikke ønskede, at Kirstine skulle komme levende tilbage. Og hun tog jo da også et øksehoved med sig.

De obducerende læger mente ikke, at øjeblikkelig lægelig hjælp ville have kunnet redde Kirstines liv, så alvorligt var hun tilredt, men lad os se, hvad avisen videre skrev:

*”Da Arrestantinden, der er født den 6te Februar 1825 og tidligere havde været straffet for Tyveri og kvalificeret Leiermaal ifølge det Ovenanførte ved en overlagt Voldsgjerning, der var forbundet med den bestemte Hensigt, at skille Kirstine Kollekolle fra Livet, var blevet Aarsag til dennes Død, blev hun i Medfør af Frd. 4de Oktober 1833 § 10 Mbm. 3 dømt efter Lovens 6-9-1, jfr. Frd. 24de September 1824, til at miste sin Hals og hendes Hoved sættes paa en Stage”.*

Her kunne man tro, at historien var færdig, men det er ikke tilfældet. Dødsstraf var en alvorlig sag, der skulle prøves ved alle instanser. Højesteret så på sagen og henstillede til Kongen, at Karen Nielsdatter blev benådet med fængsel på livstid. Og juleaften den 24. december 1863 kunne Isefjordsposten bringe sidste kapitel i historien:

**”Eftergivelse af Livsstraf.** I Geheimstatsraadet den 18de November har Hs. Maj. Kongen i Henhold til den af Justitsministeriet og Høisteret gjorte Indstilling eftergivet Arrestantinden Karen Nielsdatter af Kyndby ved Frederikssund den hende gennem tre Instanser idømt Livsstraf, imod at hun hensættes til Tugthusarbejde paa Livstid.

*Den Domfældte har den 9de April d.A. med en Økse uden Skaft overfaldet og myrdet Konen Kirstine Kollekolle, der ligesom hun selv havde Ophold paa Kyndby Fattighus, og med hvem hun havde levet i stadig Trætte og Slagsmaal. Mordet var udført med Overlæg og med ualmindelig Brutalitet, ligesom den Domfældte i det Hele har viist et meget forhærdet Sindelag og ikke synes at have følt virkelig Anger over sin Gjerning.*

*Høisterets Indstilling til Benaadning støtter sig paa, at den Myrdede havde væsentlig Skyld i det ufordragelige Forhold, og at Morderen havde afgivet en aabenhjertelig Tilstaaelse, og at det efter Pastor Utkes Erklæring er Antageligt, at hun fortryder sin Gjerning”.*

Karen Nielsdatter var som nævnt født den 6. februar 1825 i Over Dråby og var datter af Niels Svendsen og Maren Pedersdatter. Familien flyttede til Dalby, hvor moderen døde den 30. marts 1826 og blev begravet på Krogstrup kirkegård.

Det er lidt usikkert, hvad der skete med Karen efter moderens død, men ved folketællingen i 1834 var den eneste pige med hendes navn og alder i Krogstrup Sogn i pleje i Ordrup hos Dorte Hansdatter, som boede alene med to børn og to tjenestefolk.

Ved Karens konfirmation i 1839 boede Karen igen hjemme hos sin far Niels Svendsen i Dalby. Han var da gift igen med Maren Nielsdatter.

Ved folketællingen i 1840 var Karen 15 år, og det ser ud som om hun var tjenestepige på Pagterold, og fem år senere dukker hun op i en folketælling fra 1845 som tjenestepige på en gård på Ferslev Mark. Den sidste registrering er sikker nok, da der står at hun var født i Draaby Sogn. En afgangsliste fra Krogstrup Sogn viser, at Karen fik pladsen allerede den 1. maj 1842, da hun var 17 år gammel.

Karen havde allerede en ”pletlet” straffeattest inden drabet i 1863. Hun var da 38 år gammel, og som der stod i Isefjordsposten var hun straffet for tyveri og kvalificeret lejemål. Det sidste udtryk kendte vi ikke, og måtte have hjælp i ordbøgerne over ældre sprogbrug. Det viste sig, at Karen var blevet pågrebet mindst tre gange for ”løsagtig

H. til Bayrensalt:			
Kirstine Kollekolles Begravelse i Kirkehall	6 <sup>te</sup> Mai	23.	7 3 .
Jens Larsen for at grave Gvassen	14 <sup>de</sup> Aug <sup>st</sup>	24	1 . .
Summa Løberis			548 " 6 <sup>1/2</sup>

Udsnit af Kyndby-Krogstrups fattigprotokol. Fattigkassen betalte 7 rigsdaler og 3 skilling til Kirstine Kollekolles begravelse.

adfærd". Straffen var slag eller pisk i offentlighed "ved kagen". Kagen var en pæl, som den dømte blev bundet til under afstraffelsen.

Det er endnu uvist, hvorfor Karen endte i fattighuset i Kyndby. Karen blev - os bekendt - aldrig gift og fik ingen børn.

Vi har kunnet spore Karen Nielsdatter til kvindefængslet på Straffeanstalten på Christianshavn, hvor hun figurerer i en folketælling fra 1880. Karen var på det tidspunkt 54 år gammel, og der stod, at hun havde haft fast bopæl i København siden 1855. Derfor må det antages, at hendes ophold i fattighuset i Kyndby har været relativt kort. Vi har også kunnet spore Karens far Niels Svendsen i fattigprotokollen, så det kan være, Karen har haft familierelationer i området.

Det er endnu ikke lykkedes at finde ud af, hvornår og hvor Karen døde, og om hun afsonede til sin død, men det forventes, at et besøg på Rigsarkivet eventuelt kan kaste mere lys over hendes skæbne.

Hvad angår offeret, Kirstine Kollekolle, viste kirkebogen ved hendes død den 9. april 1863, at hendes døbenavn var Ane Kirstine Christiansdatter, og hun var født i Kyndby i 1799. Så hun var 64 år gammel, da hun blev dræbt.

En folketælling fra 1850 viser, at hendes mand hed Jens Larsen, som ved Kirstines død i 1863 var omtalt i kirkebogen som tugthusfange. Ved folketællingen i 1850 var Jens 45 år, indsidder og daglejer, og han arbejdede som røgter på Christiansminde. Der står også, at han var fraværende ved folketællingen, så Kirstine boede altså alene i fattighuset med to døtre. Kirstine var allerede registreret i Kyndby-Krogstrup Sogns fattigprotokol tilbage i 1845.

Familien havde flyttet lidt rundt. Den ældste hjemmeboende datter på 12 år (født 20. maj 1838) hed Maren Kirstine Larsdatter, og hun var født i Krogstrup. Hendes mor står anført i kirkebogen som Kirstine Olsdatter i Dalby, så det kunne tyde på, at Kirstine Christiansdatter var hendes stedmor. Den yngste datter Karen Marie Jensdatter på 8 år (f. 1842) var født i Slagelse.

Jens Larsen stammede fra Værløse, og det forklarer måske, hvorfor Kirstine blev kaldt Kollekolle. Stednavnet Kollekolle har eksisteret siden middelalderen og var oprindeligt en lille landsby ved Værløse med et par huse omkring en kro. Siden blev det en stor avlsgård, som lå på det sted, hvor kursusejendommen Kollekolle ligger i dag. Gården var kendt som sin fremavl af rød dansk malkerace. Det er muligt, at Jens Larsen har arbejdet som daglejer på gården.

Vi ved endnu ikke, hvorfor Jens Larsen blev fængslet, eller hvor - og hvor længe - Jens sad fængslet. Han døde den 1. juni 1866 som fattiglem i Kyndby. Skifteprotokollen fortæller, at Ane Kirstine og Jens Kollekolle intet efterlod sig, og det fremgår af Kyndby-Krogstrups fattigprotokol, at udgifterne til deres begravelse blev betalt af fattigkassen.

Den ældste af Kirstine og Jens Kollekolles døtre - Maren Kirstine Kollekolle - og hendes børn, kan man også følge i fattigprotokollen som et sørgeligt eksempel på, at det var svært at bryde med den sociale arv.